

Arveavgift – En deskriptiv analyse av konsekvensene ved opphevingen av arveavgiftsloven i Norge

av Malene Andreassen og Henriette Funner Gjerjordet, master i Finansiell Økonomi og Økonomisk Styring ved Norges Handelshøyskole, våren 2016.

Arveavgiften var omdiskutert i lang tid fordi den opplevdes som urettferdig. Familier har måttet selge fritidsbolig som har vært i familien i generasjoner, og flere argumenterte for at de arvede midlene allerede var beskattet gjennom inntektsskatt og formuesskatt. Fra 1. januar 2014 ble arveavgiften opphevet, og det ble innført skattemessig kontinuitet på alt som blir arvet og går over generasjoner. Innføringen av kontinuitetsprinsippet vil i noen tilfeller medføre økte skattekostnader ved mottak av arv eller forskudd på arv i form av gave. Dette ga rom for skattetilpasninger siden regjeringen vedtok opphevingen av arveavgiftsloven 26 dager før den trådte i kraft. Det var en økning på 20 % i gaveoverføringer i 2013, og en vesentlig økning i gaver over 2 millioner i desember 2013.

Arveavgiften var i utgangspunktet begrunnet fiskalt for å øke inntekter til staten. Etterhvert utviklet arveavgiften seg til å bli en av de sentrale omfordelingsskattene i Norge. Å fjerne arveavgiften har derfor påvirket omfordelingen av kapital i samfunnet.

Når vi sammenligner skattesystemet og skattesatsene ved arv- og gaveoverføringer i Norge med de andre medlemslandene i OECD finner vi at Norge lå rundt medianen når det gjaldt samlet kapitalbeskatning før arveavgiften ble avskaffelsen. Det er dessuten mer vanlig å ha skatt på arv og gave enn å ikke ha en slik skatt innenfor OECD. Vi har sett spesielt på våre naboland Sverige og Danmark. Danmark har valgt å bruke et boavgiftssystem. En boavgift beregnes med utgangspunkt i samlet oppgjort arv etter en avdød uansett antall arvinger. Sverige hadde en arveavgift som var veldig lik arveloddsavgiften i Norge. En arveloddsavgift blir utlignet direkte på hver av arvingene med utgangspunkt i den andelen av arven som faller på den enkelte. Sverige avskaffet sin arveloddsavgift allerede i 2004.

For å vise hvor lett det var å omgå skattereglene og drive med skatteplanlegging i sammenheng med generasjonsskifte, har vi studert Høyesterettsdommen fra 2008 om Odd Reitans overføring av verdier til sønnene. I 1992 gjennomførte Reitan et delvis generasjonsskifte av selskapet uten at sønnene måtte betale arveavgift. Tingretten og Lagmannsretten mente dette var en omgåelse av loven, mens Høyesterett endte opp med å godkjenne fremgangsmåten til Reitan.

Fjerning av arveavgiften medfører ikke nødvendigvis en skattelette i alle situasjoner. Det skyldes at mottaker av arv nå «arver» arvelaters inngangsverdi, det såkalte kontinuitetsprinsippet. Mottaker av arv vil da overta en latent skatt på den verdistigningen som skjedde mens arvelater var eier. Denne latente skatten kan være større enn det man tidligere ville betalt i arveavgift. Lovendringene kan derfor føre til vesentlig høyere

gevinstbeskatning for privatpersoner og bedrifter som har planer om å realisere tomter og andre eiendommer. I tillegg kan kontinuitetsprinsippet også medføre økte skattekostnader for privatpersoner og bedrifter som skal realisere utleieboliger.

Det var flere som benyttet seg av muligheten til å overføre gaver før årsskifte til 2014 for å spare skatt ved realisasjon, og foretrakk å betale arveavgift. Det var en økning på 20 % i gaveoverføringer i 2013 sammenlignet med året før, og den største økningen var i desember. Økningen knyttet til gaveoverføringer i desember skyldes trolig at regjeringen vedtok opphevingen av arveavgiftsloven 5. desember, altså 26 dager før vedtaket trådte i kraft. Opphevelsen av arveavgiften er positivt for alle som ikke ønsker å realisere det de arver eller som arver formue det ikke ligger latent gevinstskatt på. Man kan nå overføre formue mellom generasjoner uten å måtte skatte.

Avskaffelsen av arveavgiften reduserer omfordeling av kapital i samfunnet. Men arveavgiften var også en administrativt ressurskrevende avgift å innkreve. I tillegg møtte arveavgiften mye motstand på grunn av den ofte rammet mange personer med lave og vanlige lønnsinntekter. Arveavgiften tok heller ikke hensyn til arvtakers likvide evne til å betale avgiften. Det kan derfor være positivt at Norge fokuserer på å finne andre omfordelingsskatter som ikke har like høye administrative kostnader. En mulig løsning på omfordelingsproblemet kan være å innføre statlig eiendomsskatt.